

Jon Bing
Professor dr.juris

Daktyloskopi

Markeringen av unionsoppløsningen med Sverige skygger over mange andre jubileer i 2005. Ett av de minst påaktede er at det denne høsten er hundre år siden fingeravtrykk ble tatt i bruk av politiet i Norge.

Kristiania Kriminalpolitets Signalementskontor ble etablert fra 1.1. 1906, og den første dom som hovedsakelig hvilte på dette grunnlaget ble avsagt omtrent fem år senere. I et år da passloven (lov 1997: 82) endres (lov 2005: 93) for gi hjemmel for integrering av biometriske data i elektronisk form (det er ansiktsfotografi som tenkes brukt, jfr passloven § 6, 2. ledd jfr § 1) kan det være passende å minne om den spede begynnelsen.

Fingeravtrykk for identifikasjon ble først tatt i bruk av sir William Herschel i Bengal, India. Tradisjonelle signaturer var utilstrekkelige, for indierne brukte bare et merke som lett kunne ettergjøres. Han fant fingeravtrykk vel egnet til identifikasjon, og tok dem i bruk på ulike områder – for at ikke andre skulle heve pensjonen etter at den egentlig mottakeren var død, i forbindelse med eiendomsoverdragelser og i fengsler. Han oppsummerte dette kort i *Nature* 1880. Men det var først Francis Galton som la forholdene til rette for utnyttelsen av finger-

Sir Williams' fingeravtrykk (etter Galton)

avtrykk i sin bok *Finger Prints* (1892). Men han sier selv: «Hvis fingeravtrykk noen sinne får generell betydning, så må Sir William Herschel anses som den første som utviklet og tok i bruk en praktisk og systematisk metode.» (s 28–29).

Så på mange måter er dette et passende år for å minnes sir William.

Han hadde brukt fingeravtrykk i mer enn 20 år før Galtons bok ble utgitt. Men overraskende fort blir denne nye metoden nå populær, samtidig med Galtons bok ble det første fingeravtrykksbyrå etablert i La Plata, Argentina. Det var nesten som om verden hadde ventet på fingeravtrykkene.

Kuriøst nok setter de også litterære spor. Den første kriminalroman kommer året etter Galtons bok da Mark Twains *Puddin'head Wilson* blir trykt som føljetong. I denne berømte sørstatsromanen er hovedpersonen en noe mislykket advokat. Han har som hobby å ta fingeravtrykk av de han treffer, han får dem til å sette merkene på glassplater han har i et lommeutui. Og slik klarer han å oppklare et drap: For morderens fingeravtrykk finnes i blodet på dolkens skjefte, og de er *ikke* satt av den tiltalte slaven, men snarere av den myrdedes falske myndling, som har spilt på seg en stor gjeld i St Louis.

Vel så kuriøs er den bruken H.G. Wells gjør av fingeravtrykk i *A Modern Utopia* (1906). Wells skrev sin fremtidsvisjon i et Europa hvor reise mellom land forutsatte pass og visa. Men i hans fremtid skulle verden «fylles av anonyme fremmede», like flytende som «flo og fjære». Dette kunne gjøres fordi han også hadde innført et system som «raskt og sikkert kan identifisere ethvert menneske». Dette var en katalog over alle Jordens innbyggere lokalisert i store hus nær Paris. Katalogen var

basert på fingeravtrykk som ble tolket til et tall eller et «vitenskapelig navn». Avtrykkene ble lagret på gjennomskutte kort så det var lett å ta fotografiske kopier. Wells så for seg hvordan et filter av kontorer sorterte strømmen av meldinger om menneskers bevegelser og gjøremål, og hvordan saksbehandlere natt som dag svermet rundt registreret for å oppdatere det.

Det er ikke for mye å hevde at på samme måte som Twain forutså bruk av fingeravtrykk i kriminalsaker, forutså Wells Schengen Information System – selv om han feillokaliserte systemet, det ligger i Strasbourg, ikke Paris.

Fingeravtrykk har lenge vært viktige i politiets etterforskning. Men de har likevel hatt en begrenset nytte – finner man et avtrykk på åstedet, måtte man ha noe å sammenligne med, helst en bestemt mistenkt. Det var i praksis ikke mulig manuelt å gå gjennom et register med tusenvis av avtrykk for å se om ett av dem svarte til avtrykk fra åstedet. Men ved hjelp av datamaskinbaserte metoder er dette endret. Fra begynnelsen av 1970-tallet er fingeravtrykk digitalisert (det blir til Wells «vitenskapelige navn»). Hvis man nå finner et avtrykk på åstedet, kan også dette lett digitaliseres og sammenlignes med alle registrerte – det gjøres i dag med en hastighet på ca 18 000 fingeravtrykk i sekundet.

Og nå er altså også digitaliserte ansiktsfoto blitt en del av kampen mot terror i en verden som dessverre ikke er så vennlig som Wells tenkte seg.

I neste nummer:

- Polycytemia vera
- Småbarnsforeldre, fastlege og helsestasjon
- Genetisk variasjon og effekten av opioider
- Leger, helse og førerkort
- Legemidler ved nedsatt leverfunksjon
- Retningslinjer ved redusert fosteraktivitet